

10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Καθηγητών Πληροφορικής Σχολείο Βικιπαίδειας, για τη συγγραφή λημμάτων στην Ελληνική Βικιπαίδεια

Κεφαλάς Εμμανουήλ, Μπάκου Μαρία, Παπαμήτσος Γεώργιος
m_a_n_o_s@hotmail.com, mariabakou@sch.gr, gpapamitsos@sch.gr

Περίληψη

Το σχολείο Βικιπαίδειας είναι σειρά μαθημάτων για μαθητές και ενήλικες με στόχο την καλλιέργεια δεξιοτήτων συγγραφής στον ελεύθερο διαδικτυακό εγκυκλοπαίδεια, τη Βικιπαίδεια.

Τα μαθήματα για τους μαθητές, τα δύο τελευταία χρόνια, ήταν ενταγμένα στα πλαίσια των Πολιτιστικών Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων του 2^{ου} Γυμνασίου Καισαριανής. Για τους ενήλικες λειτούργησαν αρκετοί κύκλοι σεμιναρίων, που έλαβαν χώρα το απόγευμα στο εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου, κατά τους οποίους δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό που τροποποιημένο και κατάλληλα φιλτραρισμένο χρησιμοποιήθηκε στις ομάδες των μαθητών.

Η Βικιπαίδεια, ενώ δεν είναι ακαδημαϊκή πηγή ώστε να έχουμε ακλόνητη εμπιστοσύνη στο περιεχόμενό της, εντούτοις αποδεικνύεται ισχυρό εκπαιδευτικό εργαλείο, καθώς οι ελλείψεις της σε απλά λήμματα, που είτε δεν υπάρχουν σε αυτήν είτε είναι ισχνά σε πληροφορία, δίνουν την ευκαιρία της συμμετοχής στη συγγραφή της, στους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι μαθητές με την ενασχόλησή τους στη συγγραφή λημμάτων έφτασαν ως και το ανώτατο επίπεδο των γνωστικών στόχων και διεργασιών που θέτει η Αναθεωρημένη Ταξινόμια κατά Bloom (Krathwohl, 2002) (Anderson, 2001), τη δημιουργία, περνώντας από όλα τα ενδιάμεσα στάδια. Ταυτόχρονα ακολουθήθηκε το πρότυπο των πυλώνων της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα στη θέσπιση των διδακτικών στόχων: οι μαθητές, εκτός από την απόκτηση της νέας γνώσης του χώρου και του τρόπου συγγραφής λημμάτων, απέκτησαν δεξιότητες, έμαθαν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται και συνέδεσαν τη νέα τους αυτή γνώση με την πραγματική ζωή.

Λέξεις κλειδιά: Βικιπαίδεια, Αναθεωρημένη Ταξινόμια Bloom, Πυλώνες της UNESCO για την Εκπαίδευση στον 21ο Αιώνα

Εισαγωγή

Η Βικιπαίδεια ή Wikipedia είναι μία πολυγλωσσική Διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια ελεύθερου περιεχομένου. Γράφεται συνεργατικά από εθελοντές σε όλο τον κόσμο και οποιοσδήποτε μπορεί να επεξεργαστεί τα λήμματα της. Μέχρι σήμερα, έχει περισσότερα από 5.000.000 λήμματα στην Αγγλική έκδοση που εκτιμάται ότι αποτελεί το 5% της γνώσης όλης της ανθρωπότητας (Wikipedia) (Titcomb, 2016), ενώ στην αντίστοιχη ελληνική υπάρχουν περίπου 120.000 λήμματα.

Η Βικιπαίδεια χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο ως εύκολη δωρεάν αναφορά σε διαθέσιμη γνώση. Υπάρχει ποιότητα στα θέματα που έχουν γραφτεί από ειδικούς και στα θέματα που έχουν συνεισφέρει πολλοί συντάκτες, όμως ο αναγνώστης οφείλει πάντα να προσέχει. Η Βικιπαίδεια δεν είναι ακαδημαϊκή πηγή και δε μπορεί να έχει κανείς ακλόνητη εμπιστοσύνη στο περιεχόμενό της, καθώς όλα εκεί γράφονται και αλλάζουν από τον καθένα. Σύμφωνα με τους κανόνες της Βικιπαίδειας απαγορεύεται να χρησιμοποιούνται τα λήμματά της ως πηγές για άλλα λήμματα της ίδιας, είτε από την αυτή είτε από οποιαδήποτε γλώσσα.

Η Βικιπαίδεια μπορεί όμως να έχει ισχυρό ρόλο στην εκπαίδευση παρά τη μη εξασφαλισμένη αξιοπιστία της. Αυτό επιτυγχάνεται όταν κανείς την δει όχι πια ως πηγή γνώσης αλλά ως πεδίο τριβής και αλληλεπίδρασης με τη γνώση, στο οποίο δίνεται η δυνατότητα να εκφραστεί κανείς ως συντάκτης. Η δυσκολία των μαθητών στην έκφραση είναι δεδομένη, και εντοπίζεται και σε μεγαλύτερες βαθμίδες εκπαίδευσης. Στον μαθητή δίνεται η ευκαιρία να εκφράσει τη γνώση του μέσα από διαγωνίσματα και εξετάσεις, υπό συνθήκες στρες, οι οποίες δεν ευνοούν τη μάθηση την ώρα εκείνη. Επίσης, στις σχολικές εργασίες (project) δεν υπάρχουν αυστηροί κανόνες ελέγχου του περιεχομένου και ο λόγος μπορεί να μην είναι ακριβής και επαρκώς τεκμηριωμένος. Στη Βικιπαίδεια όμως λειτουργεί κανείς αβίαστα με τον δικό του ρυθμό, είναι ανάγκη να μελετά ώστε να μπορεί να συγγράψει σωστά και η συγγραφή διέπεται από κανόνες και έλεγχο που λίγο απέχουν από ακαδημαϊκά συγγράμματα.

Η Βικιπαίδεια ως εκπαιδευτικό εργαλείο

Η Βικιπαίδεια μπορεί να έχει θετικό ρόλο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όταν αντιμετωπίζεται με κριτικό πνεύμα. Αυτό όμως δεν επιτυγχάνεται όταν το περιεχόμενό της χρησιμοποιείται παθητικά. Ο καλύτερος τρόπος να αποκτήσει εκπαιδευτικό ρόλο η Βικιπαίδεια είναι να επιχειρήσει να λειτουργήσει ο μαθητής ως συντάκτης σε αυτήν (ενεργητική μάθηση) (Rogers, 1998), καθώς έτσι θα έχει τη δυνατότητα να διερευνήσει τη γνώση σε βάθος και με σωστό τρόπο. Επιπλέον θα πρέπει να λειτουργήσει σε συνεργατικό περιβάλλον, ώστε να αναπτυχθούν τα στοιχεία συναισθηματικής και κοινωνικής νοημοσύνης του μαθητή.

Η Βικιπαίδεια μπορεί να λάβει ρόλο εκπαιδευτικού εργαλείου λόγω:

1. Των κανόνων συγγραφής της:

- Χρήση αξιόπιστων πηγών για τεκμηρίωση
- Εγκυκλοπαιδικό ύφος γραφής (καθαρός λόγος - έκφραση)
- Αντικειμενικότητα

- Ουδετερότητα
- Όχι χρήση αδημοσίετου υλικού (δηλ. όχι πρωτότυπη έρευνα)
- Προστασία πνευματικών δικαιωμάτων των πηγών

2. Ανοικτότητας και διαδραστικότητας της πλατφόρμας συγγραφής:

- Review του δημοσιευμένου υλικού από τους υπόλοιπους συντάκτες
- Διατύπωση δημόσιου λόγου
- Επιχειρηματολογία
- Συνεργατικότητα
- Διαδικτυακή συμπεριφορά

Κανόνες συγγραφής στη Βικιπαίδεια (Wikipedia, 2016)

Χρήση αξιόπιστων πηγών

Στη Βικιπαίδεια η συγγραφή του περιεχομένου γίνεται βάσει αξιόπιστων πηγών. Καθώς ο καθένας μπορεί να συνεισφέρει ανώνυμα και επί ίσους όρους με όλους, δεν μπορεί να επικαλεστεί κάποιος την ιδιότητά του ώστε να επιβάλλει μια άποψη ή θέση ως ειδικός. Οποιοδήποτε τμήμα ενός λήμματος μένει ατεκμηρίωτο μπορεί να αφαιρεθεί από τον καθένα, οπότε το περιεχόμενο χρειάζεται να συνοδεύεται από εμβόλιμη τεκμηρίωση. Επομένως, η αξιοπιστία του λήμματος εξαρτάται από τις διαθέσιμες δημοσιευμένες πηγές, οι οποίες και καθορίζουν το περιεχόμενο των λημμάτων. Οι πηγές οφείλουν να είναι δημοσιευμένες και έγκριτες για να χρησιμοποιηθούν, οι δε συντάκτες οφείλουν να τις ξεχωρίζουν ως τέτοιες.

Εγκυκλοπαιδικότητα

Στη Βικιπαίδεια δεν χωρούν τα πάντα. Πολλά πρόσωπα, γεγονότα κ.λ.π. δεν μπορούν να είναι μέρος της εγκυκλοπαιδείας, ως μη άξια αναφοράς. Η αναφορά από έγκριτες πηγές, οι βραβεύσεις και διακρίσεις, καθώς και η διαχρονικότητα των αναφορών παίζουν ρόλο στο τι έχει θέση στην εγκυκλοπαίδεια. Για κάποιες κατηγορίες λημμάτων έχουν θεσπιστεί πιο συγκεκριμένα κριτήρια εγκυκλοπαιδικότητας.

Επαληθευσιμότητα

Στη Βικιπαίδεια η αλήθεια για ένα θέμα θεωρείται πολλές φορές αμφιλεγόμενη είτε σε φιλοσοφικό είτε σε θρησκευτικό, ακόμα και σε επιστημονικό επίπεδο. Για παράδειγμα το Big Bang παραμένει απλώς θεωρία η οποία στο πλαίσιο της Βικιπαίδειας παρουσιάζεται ως επικρατούσα άποψη αλλά όχι κατ' ανάγκη η αλήθεια για την προέλευση του κόσμου. Στη Βικιπαίδεια τα θέματα παρουσιάζονται βάσει όσων υποστηρίζονται από τις πηγές, όχι ως αληθή. Για παράδειγμα ένα βιβλικό πρόσωπο δεν παρουσιάζεται ως το πρόσωπο που αναστήθηκε αλλά ως αυτό που σύμφωνα με τον Χριστιανισμό, ή την Καινή Διαθήκη, αναστήθηκε. Ομοίως δεν γίνονται δεκτές πρωτογενείς μαρτυρίες ως εγκυκλοπαιδικό περιεχόμενο.

Ουδετερότητα

Η ουδετερότητα στη Βικιπαίδεια είναι σημαντικός πυλώνας, μαζί με την επαληθευσιμότητα, που καθορίζει το περιεχόμενο των λημμάτων. Η ουδετερότητα επιβάλλει σε ένα θέμα να αντιμετωπίζεται σφαιρικά, λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις κρατούσες απόψεις, χωρίς να λαμβάνεται θέση υπέρ ή κατά κάποιας από αυτές αλλά να αποδίδεται δίκαια και ισορροπημένα το περιεχόμενο βάσει των πηγών. Ταυτόχρονα το ύφος γραφής οφείλει να είναι αχρωμάτιστο (αποχρωματίζεται και ότι μεταφέρεται από τις πηγές) και χωρίς σχολιασμούς. Για παράδειγμα τα ιστορικά θέματα δεν πρέπει να παρουσιάζονται εθνοκεντρικά.

Όχι πρωτότυπη έρευνα

Ο τρίτος πυλώνας που καθορίζει το περιεχόμενο των λημμάτων, μαζί με την επαληθευσιμότητα και την ουδετερότητα, είναι η μη αποδοχή πρωτότυπης έρευνας. Οτιδήποτε δεν αναφέρεται ρητά σε έγκριτη δημοσίευση (αξιόπιστη πηγή), αλλά εξάγεται ως συμπέρασμα ή αποτέλεσμα μαθηματικών ή λογικών πράξεων, ακόμα και πολύ απλών, από τον συντάκτη, δεν έχει θέση στη Βικιπαίδεια. Ομοίως δεν έχουν θέση δημοσιευμένες καινοφανείς θεωρίες που δεν έχουν γίνει ακόμη αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα.

Προστασία πνευματικών δικαιωμάτων

Η Βικιπαίδεια γράφεται βάσει αξιόπιστων πηγών, από τις οποίες μεταφέρεται η γνώση στα λήμματα, όμως απαγορεύεται η ακριβής αντιγραφή του περιεχομένου τους εφόσον αυτές τελούν υπό πνευματικά δικαιώματα. Απαγορεύεται ακόμη η αντιγραφή της δομής βάσει της οποίας αναπτύσσεται ο λόγος σε μια πηγή. Δεν αρκεί να αλλάξει κανείς τις λέξεις με συνώνυμες αλλά πρέπει να αφομοιώνει τη γνώση και να την επανασυνθέτει με δικό του, διαφορετικό λόγο, στα λήμματα, ώστε να προστατεύονται τα πνευματικά δικαιώματα της πηγής. Ομοίως προστατεύονται τα πνευματικά δικαιώματα εικόνων, βίντεο και ήχων ενώ δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα ίδια ή παράγωγα έργα στη Βικιπαίδεια χωρίς άδεια. Ο συντάκτης οφείλει να γνωρίζει π.χ. πως στην Ελλάδα δε μπορεί να φωτογραφίσει κτίρια ή αγάλματα που βρίσκονται σε δημόσιο χώρο και να τα αναρτήσει στη Βικιπαίδεια, αν δεν έχουν παρέλθει 70 έτη από τον θάνατο του

δημιουργού τους, καθώς οι νόμοι στην χώρα μας δεν επιτρέπουν την Ελευθερία Πανοράματος, προστατεύοντας τον δημιουργό ακόμα και για έργα του που εκτίθενται σε δημόσιους χώρους.

Κανόνες αλληλεπίδρασης με τους υπόλοιπους συντάκτες

Στη Βικιπαίδεια εμφανίζονται συχνά θέματα τα οποία είναι αμφιλεγόμενα ως προς το περιεχόμενο. Η πολιτική στη Βικιπαίδεια ορίζει κανόνες ευγενείας που οφείλουν να ακολουθούν οι συντάκτες όταν οι απόψεις τους δίστανται. Υπάρχουν κανόνες απειλοκής από αδιέξοδα και υποχρέωση ανταλλαγής επιχειρηματολογίας με βάση το αντικείμενο και όχι επί προσωπικού (Pivergeau, 2002). Επίσης οφείλει κανείς να λειτουργεί με καλή πίστη ως προς τις προθέσεις των υπολοίπων συντακτών.

Διαδραστικότητα και αλληλεπίδραση

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των συντακτών στη Βικιπαίδεια απαιτεί να παραμείνει κανείς ψύχραιμος όταν οι υπόλοιποι επεμβαίνουν στο περιεχόμενο που ο ίδιος καταθέτει. Όσο τονώνεται το εγώ του μαθητή από τη δημοσίευση άλλο τόσο μπορεί ο ίδιος να αντιδράσει σε περίπτωση διόρθωσης ή και αναίρεσης των συνεισφορών του από τους υπόλοιπους συντάκτες. Οι “διορθωπόλεμοι” είναι φαινόμενο που συναντάται στη Βικιπαίδεια, άρα είναι σημαντική η προετοιμασία των μαθητών για την αλληλεπίδρασή τους με τους υπόλοιπους συντάκτες. Το να επιχειρηματολογούν βάσει των κανόνων της πολιτικής της Βικιπαίδειας, με αντικειμενικότητα και χωρίς να εκτρέπεται η συζήτηση σε προσωπικό επίπεδο, είναι κανόνας της Βικιπαίδειας, όμως δεν εφαρμόζεται πάντα. Διαπιστώθηκε πως σημαντικό ρόλο στη σωστή προετοιμασία των μαθητών έχουν βιωματικά μαθήματα και φύλλα εργασίας για την επιχειρηματολογία, τη διαλλακτικότητα, την άσκηση κριτικής, τον έλεγχο των συναισθημάτων και τη συνειδητοποίηση της ευθύνης του δημόσιου λόγου στη Βικιπαίδεια, παρόλο που αυτός μπορεί να εκφράζεται ανώνυμα.

Πυλώνες της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα

Σε σύνοδο που πραγματοποιήθηκε στα Ηνωμένα Έθνη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη διατυπώθηκε η άποψη πως η ανάπτυξη σχετίζεται με την εκπαίδευση. Ο ρόλος της εκπαίδευσης επισημάνθηκε ως ιδιαίτερα σημαντικός για τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης και κατ’ επέκταση για την αειφόρο ανάπτυξη και τη διαδικασία της κοινής λήψης αποφάσεων. Ο τρόπος που πρέπει να εκπαιδεύονται τα άτομα ώστε να έχουν τα εφόδια να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις στο μέλλον, οι οποίες αφορούν άμεσα την ανθρώπινη επιβίωση, ήταν ένα από τα κορυφαία ερωτήματα της συνόδου.

Εξέχουσες προσωπικότητες από όλη της υφήλιο εργάστηκαν υπό την προεδρία του Jacques Delors σχηματίζοντας για την UNESCO μια Επιτροπή με ρόλο να διατυπώσει τις αλλαγές στην εκπαίδευση που έκριναν αναγκαίες για τον 21ο αιώνα (Delors, 1999). Ως αποτέλεσμα διατυπώθηκε Έκθεση από τη Διεθνή Επιτροπή που εισηγείται 4 πυλώνες στην εκπαίδευση, γνωστούς ως Πυλώνες Ντελέρ:

- (α) να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε,
- (β) να μάθουμε να ενεργούμε,
- (γ) να μάθουμε να συνυπάρχουμε και
- (δ) να μάθουμε να υπάρχουμε.

Εφαρμογή των πυλώνων Ντελέρ στο σχολείο Βικιπαίδειας

Στα μαθήματα συγγραφής στη Βικιπαίδεια πρέπει να καλυφθεί ένα φάσμα γνώσεων και δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον μαθητή να λειτουργήσει με επιτυχία ως συντάκτης. Επιγραμματικά ο μαθητής πρέπει να αποκτήσει τριβή με τα ακόλουθα:

- Βασικές πολιτικές και αρχές της Βικιπαίδειας
- Προστασία πνευματικών δικαιωμάτων
- Περιβάλλον και εργαλεία συγγραφής στη Βικιπαίδεια
- Επιλογή πηγών
- Αντικειμενικότητα
- Εγκυκλοπαιδικό ύφος γραφής
- Διατύπωση δημόσιου λόγου
- Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας
- Συνεργατικότητα
- Διαδικτυακή συμπεριφορά

Όταν οι διδακτικοί στόχοι που επιλέγονται, ταξινομούνται βάσει των πυλώνων Ντελέρ, προκύπτει ο παρακάτω ενδεικτικός πίνακας, καθώς οι διδακτικοί στόχοι μπορούν να είναι αρκετοί περισσότεροι:

Μαθαίνουμε πώς...

1. να μαθαίνουμε (νέες γνώσεις)
 - Να αναγνωρίζουμε το περιβάλλον της Βικιπαίδειας
 - Να χρησιμοποιούμε τα εργαλεία συγγραφής
 - Να συντάσσουμε περιεχόμενο στη Βικιπαίδεια
 - Να συζητούμε στους σωστούς χώρους
2. να ενεργούμε (δεξιότητες)
 - Να αναλύουμε και να συσχετίζουμε τις πληροφορίες
 - Να διακρίνουμε τις αξιόπιστες πηγές
 - Να λειτουργούμε με αντικειμενικότητα
 - Να εκφραζόμαστε με μεστό λόγο
 - Να επαληθεύουμε ως προς την ορθότητα την πληροφορία
3. να συμβιώνουμε με τους άλλους (επικοινωνία - συνεργασία)
 - Να λειτουργούμε με ευγένεια και καλή πίστη
 - Να βλέπουμε και «με τα γυαλιά των άλλων»
 - Να ελέγχουμε τις αντιδράσεις μας
 - Να βελτιώνουμε τη διαδικτυακή μας συμπεριφορά συνεργαζόμενοι κάτω από το όραμα της ελεύθερης γνώσης
4. να υπάρχουμε (σύνδεση με τη ζωή)
 - Να φέρουμε την ευθύνη του δημόσιου λόγου
 - Να διακρίνουμε τον αξιόπιστο λόγο
 - Να αμφισβητούμε μη τεκμηριωμένες απόψεις
 - Να «θεραπευόμαστε» μέσω της προσφοράς

Παρατηρούμε πως ένας επιτυχημένος μαθητής - συντάκτης στη Βικιπαίδεια καλύπτει το σύνολο τους πυλώνων Ντελέρ, κάτι που προσδίδει στο μάθημα της Βικιπαίδειας μια ολιστική προσέγγιση και αποτελεί "Καλή Πρακτική", όταν αυτό διεξάγεται επί μακρό διάστημα εντός του σχολικού έτους.

Επίπεδα γνωστικών στόχων και διεργασιών - Αναθεωρημένη Ταξινόμια Bloom

Οι γνωστικοί στόχοι του Σχολείου Βικιπαίδειας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν και κατά την Αναθεωρημένη Ταξινόμια Bloom (*Anderson, (2001), (Krathwohl 2002)*), όπου υπάρχει ιεράρχηση από τον γνωστικό τομέα (ανακαλώ, κατανοώ) ως και τη δημιουργικότητα (δημιουργώ) που θεωρείται υψηλού επιπέδου δεξιότητα σκέψης. Στην Αναθεωρημένη Ταξινόμια Bloom χρησιμοποιούνται ρήματα έναντι των ουσιαστικών με σκοπό την προέκταση των διδακτικών στόχων ως τη δημιουργικότητα, σε σχέση με την προγενέστερη ταξινόμια Bloom που έθετε ως ανώτατη κατηγορία μαθησιακών στόχων την αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, από την κορυφή της πυραμίδας και προς τα κάτω έχουμε:

- A. Δημιουργώ (κατασκευάζω λήμματα)
- B. Αξιολογώ (διορθώνω λήμματα)
- C. Αναλύω (επεκτείνω λήμματα)
- D. Εφαρμόζω (συμπληρώνω λήμματα)
- E. Κατανοώ (σχολιάζω λήμματα)
- F. Θυμάμαι (διορθώνω ορθογραφικά και συντακτικά λάθη στα λήμματα)

Παρατηρούμε πως η συγγραφική ενασχόληση με τη Βικιπαίδεια παρέχει τη δυνατότητα στον μαθητή να φτάσει στο ανώτατο επίπεδο δεξιότητας σκέψης (δημιουργία), αλλά και δίνει τη δυνατότητα σε όλους να συμμετάσχουν και να καρπωθούν τη χαρά της δημοσίευσης.

Παραδείγματα διδακτικών στόχων - φύλλα εργασίας

Είναι σκόπιμο να διεξάγονται επιπλέον μαθήματα, που ο καθηγητής της πληροφορικής θεωρεί εν πρώτοις ασύνδετα με το μάθημά του, τα οποία όμως είναι υποστηρικτικά στο μάθημα της συγγραφής στη Βικιπαίδεια. Στο παράρτημα 1 βρίσκονται φύλλα εργασίας πάνω σε διδακτικούς στόχους που τέθηκαν, τα οποία δεν φαίνονται σε πρώτη ματιά να συνδέονται με τη Βικιπαίδεια ή την πληροφορική, όμως αποδείχτηκαν χρήσιμα στο να προλαϊάνουν το έδαφος και να οικοδομήσουν τις δεξιότητες των μαθητών ως ολοκληρωμένων συντακτών στη Βικιπαίδεια.

Συμμετέχοντες μαθητές

Την πρώτη χρονιά συμμετείχαν ενεργά στο πρόγραμμα 16 μαθητές, από τους οποίους σχηματίστηκαν δύο ομάδες (5 και 6 ατόμων με μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου του 2^{ου} Γυμνασίου Καισαριανής) που συμμετείχαν σε διαγωνισμό λημματογράφησης.

Την τρέχουσα σχολική χρονιά (2015-16) οι μαθητές που δήλωσαν ενδιαφέρον για συμμετοχή διπλασιάστηκαν. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς εκδήλωσαν ενδιαφέρον περίπου 35 μαθητές από τους οποίους οι 14 άρχισαν να κάνουν τις πρώτες απόπειρες στη συγγραφή λημμάτων.

Λήμματα που δημιουργήθηκαν

Στο παράρτημα 2 βρίσκονται ενδεικτικά λήμματα που δημιουργήθηκαν, είτε μεμονωμένα [skroutz, κρεμάλα (παιχνίδι)] είτε συνεργατικά [Ελληνική Επανάσταση του 1821 στην Κρήτη, Εκστρατεία της Χίου]. Τα λήμματα αυτά έχουν δημιουργηθεί από μηδενική βάση. Συνολικά δημιουργήθηκαν πάνω από 20 λήμματα από τους μαθητές του σχολικού έτους 2014 - 2015.

Αλληλεπίδραση των μαθητών με την κοινότητα της Βικιπαίδειας

Κατά τη λημματογράφηση υπήρξαν, όπως ήταν αναμενόμενο, επεμβάσεις από τους υπόλοιπους συντάκτες της Βικιπαίδειας. Οι μαθητές εξέφρασαν την έκπληξη τους για τη συχνή και σχεδόν άμεση επέμβαση στα κείμενά τους και αρκετοί απ' αυτούς ένωσαν απογοήτευση που η εργασία τους διαγράφηκε ή τροποποιήθηκε. Στη συνέχεια, όμως κατανόησαν το πνεύμα και τη λειτουργικότητα αυτών των παρεμβάσεων και κατάφεραν να εργαστούν μέσα στο πλαίσιο αυτό. Εν γένει προτείνεται η ενασχόληση των μαθητών με απλά, μη αμφιλεγόμενα θέματα, τουλάχιστον στα πρώτα τους βήματα.

Τεχνικά βοηθήματα

Για την αποφυγή της άμεσης αλληλεπίδρασης με την κοινότητα της Βικιπαίδειας χρησιμοποιήθηκαν πρόχειροι ιδιωτικοί χώροι για την ανάπτυξη των λημμάτων, πριν αυτά δημοσιοποιηθούν στον κύριο χώρο των λημμάτων της Βικιπαίδειας. Χρειάζεται όμως προσοχή και στα “πρόχειρα”, ώστε να μην αποθηκεύεται μέσα εκεί μη αδειοδοτημένο υλικό, προκειμένου το λήμμα που δημιουργείται να μην θεωρείται παράγωγο του και διαγραφεί.

Επειδή για τη συγγραφή λημμάτων στη Βικιπαίδεια έχει πράγματι πολλά να θυμάται κανείς για να λημματογραφήσει σε υψηλό επίπεδο, έγινε χρήση πτυσσόμενης βοήθειας (Wikipedia, 2015) που δημιουργήθηκε για τον σκοπό αυτό, ως γρήγορη αναφορά (“σκονάκι”) στον κώδικα της Βικιπαίδειας.

Διαγωνισμός λημματογράφησης (κινητοποίηση μαθητών και καθηγητών)

Οι μαθητές του σχολείου αρχικά επέλεξαν οι ίδιοι τα θέματα της λημματογράφησης και αυτό έφερε γρήγορα τον κορεσμό καθώς δεν είχαν ουσιαστικό στόχο. Αυτό ανατράπηκε από τη συμμετοχή του σχολείου σε διαγωνισμό λημματογράφησης για την Ελληνική Επανάσταση του 1821, με επίκεντρο το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, υπό την αιγίδα του Υ.ΠΑΙ.Θ. Το σχολείο συμμετείχε με δύο ομάδες και κατασκεύασε ή μετάφρασε συνολικά 9 λήμματα, κάποια εξ' αυτών στην αγγλική Wikipedia, ανάρτησε δε πλούσιο φωτογραφικό υλικό στο Wikimedia Commons, το αποθετήριο ελεύθερων πολυμέσων που χρησιμοποιεί η Βικιπαίδεια. Η μία ομάδα ήταν μέσα στους νικητές του διαγωνισμού, στον οποίο συμμετείχαν περί τα 20 σχολεία σε όλη την Ελλάδα.

Η λημματογράφηση υποστηρίχθηκε και από καθηγητή χωρίς σχέση με την πληροφορική (φιλόλογο) που δεν συμμετείχε από την αρχή στο πρόγραμμα συγγραφής στη Βικιπαίδεια, ο οποίος βοήθησε τους μαθητές με τις βιβλιογραφικές ιστορικές πηγές ώστε να εντοπιστούν τα κύρια σημεία προς λημματογράφηση και να αποχρωματιστεί ο λόγος των πηγών. Παρατηρώντας τον δημιουργικό ζήλο των παιδιών σχολίασε πως έτσι έπρεπε να γίνονται τα μαθήματα.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των μαθητών που συμμετείχαν ήταν ελάχιστα διαγνωστική. Ήταν κυρίως διαμορφωτική, δηλαδή συνέβαινε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, ώστε να βοηθούνται συνεχώς οι μαθητές και να βελτιώνονται. Η τελική αξιολόγηση κατά την πρώτη σχολική χρονιά που λειτουργήσε το πρόγραμμα, που έγινε βάσει και των δύο ταξινόμιών (Ντελέρ και Αναθεωρημένη Bloom), έδειξε ότι 11 μαθητές έφτασαν στη

δημιουργία και αντίστοιχα 8 μαθητές κάλυψαν όλους τους πυλώνες Ντελέρ (μερική προσέγγιση), και ανέδειξε τη σημαντική επίδραση του διαγωνισμού, ως στόχου προς κατάκτηση που κινητοποιεί, στο μαθησιακό αποτέλεσμα.

Συμπεράσματα

Στον 21ο αιώνα, σύμφωνα με την UNESCO, η προτεινόμενη κατεύθυνση στην εκπαίδευση είναι η συνεχής αναζήτηση νέων προοπτικών στη μάθηση, από το Δημοτικό ως το Πανεπιστήμιο, πάνω στις αρχές των Πυλώνων Ντελέρ και της Δια Βίου Μάθησης (Delors, 1999). Η χρήση της Βικιπαίδειας ως εκπαιδευτικό εργαλείο για τον συντάκτη της έδειξε πως μπορεί να έχει τέτοιο ρόλο, με ολιστική προσέγγιση, εκτός από τους ενήλικες, και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι μαθητές πριν απ' την ενασχόληση τους με το πρόγραμμα συγγραφής στη Βικιπαίδεια περιορίζονταν στο να χρησιμοποιούν το υλικό της στις σχολικές τους εργασίες χωρίς κριτικό πνεύμα. Τελειώνοντας το πρόγραμμα είχαν δημιουργήσει, είχαν συνεργαστεί, είχαν αποκτήσει δεξιότητες και κέρδισαν εφόδια χρήσιμα στην πραγματική τους ζωή.

Η συνεισφορά στη Βικιπαίδεια είναι ανταποδοτική στον συντάκτη της. Αυτό φαίνεται πως ξεπερνά το άμεσο αίσθημα ικανοποίησης που εισπράττει κανείς με τη δημοσίευση του λόγου του. Με την κατάκτηση της αντικειμενικότητας, του τεκμηριωμένου και στιβαρού λόγου, της κριτικής ικανότητας και του ελέγχου του συναισθήματος οι μαθητές απέκτησαν περισσότερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στις δυνατότητές τους.

Αναφορές

Anderson, K. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives, abridged edition*. Chicago: Addison Wesley Longman, Inc.

Delors. (1999). *Εκπαίδευση, ο θησαυρός που κρύβει μέσα της : UNESCO, έκθεση της διεθνούς επιτροπής για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα, υπό την προεδρία του Jacques Delors*. Gutenberg.

Krathwohl, D. R. (2002). *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. Theory into practice*.

Pivereau, D. N. (2002). *Πρακτικός Οδηγός του Εκπαιδευτή*.

Rogers, A. (1998). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων. Μεταίχμιο*.

Titcomb, J. (2016). *Wikipedia's 5 million articles still cover less than 5 per cent of all human knowledge, The telegraph*. The Telegraph.

Wikipedia. (2015). *Πρότυπο:Εργαλειοθήκη. Ανάκτηση 2016, από <https://el.wikipedia.org/wiki/Πρότυπο:Εργαλειοθήκη>*

Wikipedia. (2016, Φεβ). *Κανόνες συγγραφής στη Βικιπαίδεια. Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/Βικιπαίδεια:Βοήθεια>*

Wikipedia. (n.d.). *All human knowledge. Ανάκτηση ΦΕΒ 2016, από https://en.wikipedia.org/wiki/User:Emijrp/All_human_knowledge*

Παράρτημα 1

Φύλλα εργασίας πάνω στους διδακτικούς στόχους:

- [Εισαγωγή στη Βικιπαίδεια με τη γρήση ενός μόνο σήματος](#)
- [Ο γόρος ενός λήμματος](#)
- [Αξιόπιστες πηγές](#)
- [Διάρθρωση ενοτήτων \(i\)](#)
- [Εγκυκλοπαιδικό ύφος γραφής](#)
- [Περιεκτική εισαγωγή λήμματος](#)
- [Επιχειρηματολογία - Διαλλακτικότητα](#)
- [Αυτοέλεγχος](#)

Το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε για το σχολείο Βικιπαίδειας είναι διαθέσιμο στο σύνδεσμο https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Wikipedia_School

Παράρτημα 2

Ενδεικτικά λήμματα στην ελληνική Βικιπαίδεια που γράφτηκαν από μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ατομικά ή ομαδικά στα πλαίσια του Πολιτιστικού προγράμματος "Γράφω σε μια διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια, τη Βικιπαίδεια": [Ελληνική Επανάσταση του 1821 στην Κρήτη](#), [Εκστρατεία της Χίου](#), [Καγκελλάρια των Σφακιών](#), [Τακτικός στρατός του 1825](#), [Επιτροπή των Χίων](#), [Μιχαήλ Κομνηνός Αφεντούλιερ](#), [Emmanouil Antoniadis](#), [Konstantinos Kolokotronis](#), [Chios Expedition](#), [Παλτό](#), [Skрутz](#), [Fairy Tail](#), [Διατολογία](#), [Κρεμάλα \(παγνίδι\)](#), [Παλάτι](#)